

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wspólnotowego programu oznakowania ekologicznego

COM(2008) 401 wersja ostateczna – 2008/0152 (COD)

(2009/C 218/11)

Dnia 11 września 2008 r. Rada, działając na podstawie art. 175 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

„wspólnotowego programu oznakowania ekologicznego”

Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 28 stycznia 2009 r. Sprawozdawcą była Sylvia GAUCI.

Na 451. sesji plenarnej w dniach 25–26 lutego 2009 r. (posiedzenie z 26 lutego) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 157 do 2–4 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Oznakowanie ekologiczne UE powinno pozostać instrumentem dobrowolnym. Dobrowolny charakter programu umożliwia wyznaczanie wysokich i ambitnych standardów pozwalających na promowanie jedynie takich produktów i usług, które charakteryzują się wysokim poziomem ekologiczności.

1.2 Komitet podkreśla, że należy usprawnić zarządzanie programem w taki sposób, by mógł on być prowadzony w sposób bardziej przypominający zarządzanie w przedsiębiorstwie.

1.3 Komitet podziela zdanie Komisji, że konieczne jest znaczne zwiększenie liczby grup produktów oraz posiadaczy uprawnień.

1.4 Komitet uważa, że ekologiczne oznakowanie wszystkich produktów spożywczych, świeżych i przetworzonych, byłoby pierwszym krokiem w kierunku autentycznego zwiększenia ekologiczności łańcucha dostaw. Komitet uważa jednak, że ekologiczne oznakowanie produktów spożywczych powinno być przyznawane po uwzględnieniu całego cyklu życia produktu. Z wniosku nie wynika jednoznacznie, jakie rodzaje produktów spożywczych powinno objąć rozporządzenie Komisji.

1.5 Komitet uważa, że opakowanie powinno być uwzględnione w kryteriach oznakowania ekologicznego tylko wówczas, gdy jest to istotne dla danej kategorii produktów.

2. Wprowadzenie

2.1 W lipcu 2008 r. Komisja opublikowała wniosek dotyczący rozporządzenia w sprawie wspólnotowego programu oznakowania ekologicznego. Wniosek ma na celu zastąpienie rozporządzenia (WE) nr 1980/2000 z dnia 17 lipca 2000 r. w sprawie zrewidowanego programu przyznawania wspólnotowego oznakowania ekologicznego.

2.2 Nie jest to nowy temat dla Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego (EKES). Komitet wyraził swoje poglądy dotyczące pierwotnego wniosku ⁽¹⁾, a w innych ostatnich opiniach ⁽²⁾ przedstawił także liczne sugestie dotyczące przyszłości programu.

2.3 Do przygotowania niniejszej opinii wykorzystano również różne informacje przekazane przez odpowiednie organy, europejskie grupy interesu i przedsiębiorstwa związane z programem. W szczególności EKES wykorzystał wypowiedzi różnych przedstawicieli przedsiębiorców, organizacji pozarządowych zajmujących się kwestiami środowiska naturalnego i organizacji konsumentów, którzy uczestniczyli w wysłuchaniu zorganizowanym w siedzibie Komitetu.

3. Uwagi ogólne

3.1 Stan środowiska naturalnego jest powodem do coraz większych obaw.

Nowoczesne wzorce produkcji i konsumpcji przyczyniły się do wzrostu zapotrzebowania na energię i zasoby, które wykorzystywane są w sposób niezgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju. Zagraża to realizacji celu, którym jest łagodzenie niekorzystnego wpływu działalności człowieka na środowisko, na zdrowie i na zasoby naturalne.

3.2 W związku z tym dzisiejsze gospodarki stoją w obliczu poważnego wyzwania, którym jest pogodzenie równowagi środowiska naturalnego ze wzrostem i dobrobytem gospodarczym, aby naprawić błędy przeszłości.

⁽¹⁾ Dz.U. C 296 z 29.9.1997, s. 77.

⁽²⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie ekologicznych sposobów produkcji, Dz.U. C 224/1 z 30.8.2008.

3.3 Kryzys finansowy, który uderzył w światową gospodarkę nie powinien osłabiać wysiłków poświęconych zmniejszeniu oddziaływania zmian klimatycznych i ochronie środowiska. Przeciwnie, ekologiczność łańcucha dostaw powinna stanowić punkt wyjścia, który stopniowo powinien zostać rozszerzony na kolejne sektory przemysłu.

3.4 W tym kontekście zrównoważona konsumpcja i produkcja maksymalnie zwiększają możliwości przedsiębiorstw w zakresie przekształcenia wyzwań środowiskowych w szanse gospodarcze i zapewniają konsumentom większe korzyści.

3.5 Wyzwaniem jest polepszenie ogólnego poziomu ekologiczności produktów w ciągu całego cyklu życia, zwiększenie popytu na lepsze produkty i technologie produkcji oraz pomoc konsumentom w dokonywaniu świadomych wyborów.

3.6 W związku z tym Komitet popiera opracowane na podstawie szerokiego zestawu kryteriów i oceny cyklu życia⁽¹⁾ oznakowanie ekologiczne przyznawane przez niezależną organizację, które może być jednym z instrumentów z zakresu polityki⁽²⁾.

3.7 Komitet zdecydowanie popiera inicjatywy mające na celu opracowanie polityki wspólnotowej dotyczącej zrównoważonej produkcji i konsumpcji, która znajdowałaby się w głównym nurcie innych polityk wspólnotowych, z myślą o stworzeniu „ekologicznego rynku”, aby zagwarantować zgodność tych produktów i usług z jasnymi, wspólnymi definicjami oraz ich faktyczną dostępność we wszystkich państwach członkowskich.

3.8 Doświadczenia zebrane w trakcie korzystania z programu oznakowania ekologicznego uzasadniają zmiany obowiązującego rozporządzenia.

Obecne braki programu można podsumować następująco:

- i. powolne tempo osiągania postępów w programie;
- ii. niewielka rozpoznawalność oznakowania;

⁽¹⁾ Myślenie oparte na cyklu życia jest procesem, który uwzględnia, na ile to możliwe, zużycie wszystkich surowców oraz wszelkie implikacje środowiskowe i zdrowotne związane z cyklem życia produktu (towaru lub usługi) i obejmuje zjawiska takie jak: wydobywanie surowców, produkcja, użytkowanie, transport, recykling oraz przetwarzanie i usuwanie odpadów. Proces ten pozwala na uniknięcie przetrwania obciążeń, dotyczących mianowicie skutków ekologicznych lub zużycia surowców, pomiędzy różnymi etapami cyklu życia, obszarami geograficznymi oraz dziedzinami związanymi ze środowiskiem i zdrowiem człowieka, takimi jak zmiany klimatu, smog letni, kwaśne deszcze czy wyczerpywanie się zasobów itp. Ocena cyklu życia jest znormalizowaną ilościową metodą pozwalającą na zestawienie i oszacowanie czynników i efektów produkcji oraz potencjalnych skutków ekologicznych danego systemu produktów w całym cyklu życia produktu (norma ISO 14040 i nast.).

⁽²⁾ Znaczenie programu oznakowania ekologicznego zostało już podkreślone we wcześniejszych dokumentach dotyczących polityki, takich jak komunikat Komisji dotyczący zintegrowanej polityki produktowej i szósty program działań na rzecz środowiska.

iii. mała popularność programu wśród przedsiębiorców;

iv. nadmiernie zbiurokratyzowany proces ustalania kryteriów i zarządzania;

v. produkty i usługi, które w największym stopniu oddziałują na środowisko naturalne i z którymi wiążą się największe możliwości uzyskania poprawy, nie zostały uwzględnione w obecnych grupach produktów;

vi. różne warunki rynkowe we Wspólnocie;

vii. rozpowszechnianie się innych programów oznakowania ekologicznego.

Komitet wyrazi swoje zdanie na temat tych słabości w części „Uwagi szczegółowe”, w której omawia środki zaproponowane przez Komisję w celu ulepszenia programu.

3.9 Wreszcie, pomyślnie wdrożenie programu UE dotyczącego oznakowania ekologicznego ma ogromne znaczenie również dlatego, że jest to jedyny odnoszący się do produktów i usług, które charakteryzują się wysokim poziomem ekologiczności, w przeciwieństwie do produktów i usług, w przypadku których nie uwzględnia się konieczności zmniejszenia oddziaływania na środowisko.

4. Uwagi szczegółowe

4.1 Oznakowanie ekologiczne UE jest instrumentem dobrowolnym i takim powinno pozostać. Dobrowolny charakter programu umożliwia ustalanie ostrych i ambitnych kryteriów pozwalających na promowanie jedynie takich produktów i usług, które charakteryzują się wysokim poziomem ekologiczności, w przeciwieństwie do produktów i usług, w przypadku których nie uwzględnia się konieczności zmniejszenia oddziaływania na środowisko.

Oznakowanie ekologiczne ma zapewniać konsumentom końcowym szczegółowe informacje o wpływie produktu końcowego na środowisko, co ma umożliwić łatwe i świadome dokonywanie wyborów w kwestiach ekologicznych. Komitet podkreśla jednak, że oznakowanie ekologiczne nie powinno ani stać się pretekstem, ani być wykorzystywane jako pretekst do tworzenia nowych przeszkód w handlu produktami mającymi takie same funkcje i parametry.

4.2 Komitet podkreśla, że należy usprawnić zarządzanie programem. Konieczna jest racjonalizacja zbiurokratyzowanego procesu związanego z programem, aby mógł on być prowadzony w sposób bardziej przypominający zarządzanie w przedsiębiorstwie.

Innymi słowy, potrzebne jest bardziej precyzyjne określenie tego, kto za co odpowiada.

4.3 W miarę możliwości rola władz krajowych powinna jak najbardziej koncentrować się na właściwym egzekwowaniu rozporządzenia i nadzorze nad rynkiem zgodnie z wnioskiem Komisji.

4.4 Należy zmniejszyć biurokrację związaną z opracowywaniem kryteriów dla grup produktów i stosowaniem procedur, przy jednoczesnym utrzymaniu wysokich wymagań.

Ponadto kryteria oznakowania ekologicznego powinny także gwarantować, że produkty noszące znak zielonego kwiatka (europejskie oznakowanie ekologiczne) nie są szkodliwe dla zdrowia ani nie stanowią zagrożenia dla bezpieczeństwa i innych aspektów społecznych.

4.5 Komitet apeluje o to, by na rynku wewnętrznym występowały jasne kryteria i jednolite minimalne wymagania w zakresie programów oznakowania produktów ekologicznych. Ma to na celu zapewnienie konsumentom rzetelnych kryteriów wyboru w kwestiach ekologicznych, jednolitych kontroli na terenie UE i poszanowania zasady swobodnego przepływu faktycznie ekologicznych produktów. Należy kontynuować wprowadzanie na rynek oznakowania ekologicznego (European Eco-Flower) oraz umożliwić jego współistnienie z krajowymi i sektorowymi programami oznakowania, pod warunkiem, że oznakowanie to opiera się również na podstawach naukowych i jest spójne z pozostałymi wspólnotowymi ramami prawnymi.

4.6 Ponadto kryteria dotyczące substancji powinny być oparte na ocenie ryzyka.

Prosty wykaz preferowanych lub niepożądanych substancji chemicznych, oparty wyłącznie na klasie zagrożenia z pominięciem informacji naukowych i prawnych, bardzo często powoduje dezorientację i dyskryminację. Dyskusyjna jest zatem kwestia, czy takie kryteria, jak „materiały niebezpieczne”, powinny w ogóle być uwzględniane na oznakowaniu ekologicznym – oznakowanie ekologiczne nie może zastępować oficjalnych przepisów UE obowiązujących w tej dziedzinie, takich jak dyrektywa 67/548/EWG⁽¹⁾.

4.7 Ponadto, Komitet uważa, że czasami wpływ na ogólne kryteria mają aspekty lokalne. Nie zawsze jest prawdą, że aktualne kryteria, uwzględnione w konkretnym oznakowaniu ekologicznym i określone na szczeblu europejskim lub krajowym, to właśnie te kryteria, dzięki którym oddziaływanie na środowisko jest najmniejsze w sytuacji lokalnej.

Na przykład zużycie wody może mieć większe oddziaływanie w Europie południowej niż północnej.

(¹) Dyrektywa Rady 67/548/EWG z dnia 27 czerwca 1967 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do klasyfikacji, pakowania i etykietowania substancji niebezpiecznych.

Komitet popiera zatem opracowanie kryteriów, które nie mogłyby oznaczać różnego oddziaływania w zależności od sytuacji lokalnej.

4.8 Dokumenty określające kryteria muszą być znacznie bardziej przyjazne dla użytkownika i być sporządzone w jednolitym formacie. Komitet uważa zatem, że Komisja Europejska powinna wyjść z inicjatywą stworzenia wzoru ujednoliconych i przyjaznych dla użytkownika dokumentów określających kryteria, co umożliwiłoby przedsiębiorstwom i publicznym nabywcom zaoszczędzenie czasu i środków przy przygotowywaniu specyfikacji zgodnie z kryteriami oznakowania ekologicznego.

4.9 Komisja twierdzi, że konieczne jest znaczne zwiększenie liczby grup produktów oraz posiadaczy uprawnień, z ukierunkowaniem na obszary, w których oddziaływanie na środowisko jest największe i w których istnieje największa możliwość poprawy.

Chociaż zasadniczo Komitet z zadowoleniem przyjmuje tę koncepcję, zakres oznakowania ekologicznego nie powinien być rozszerzany w nieskończoność.

4.9.1 Wiele europejskich sektorów przemysłu poczuło, że wywierany jest na nie nacisk, by podawały zainteresowanym stronom informacje o wpływie na środowisko. Nacisk taki wywierany jest przez UE i poszczególne państwa członkowskie, a jego wyrazem jest dążenie do tego, by produkty były opatrzone swego rodzaju oznakowaniem lub przynajmniej zawierały informację, że spełniają kryteria środowiskowe. Te sektory przemysłu reagują na większą świadomość i zapotrzebowanie na informacje o wpływie na środowisko wśród użytkowników profesjonalnych i konsumentów. Koncepcja oznakowania ekologicznego⁽²⁾ jest z pewnością odpowiednia dla rynków, w przypadku których ogólnie można zakładać, że konsument jest nieświadomy lub nie ma specjalistycznej wiedzy, i na których konkurencyjne produkty są dobrze określone.

4.10 Większa skuteczność oznakowania ekologicznego będzie przede wszystkim zależeć od znacznego zwiększenia budżetu związanego ze sprzedażą, co pomoże rozpowszechnić odpowiednie informacje wśród przedsiębiorców i konsumentów.

4.10.1 Jak wcześniej wspomniano, program oznakowania ekologicznego jest mało znany wśród konsumentów.

Przeciętny konsument albo nie wie o istnieniu programu oznakowania ekologicznego, albo jest niedoinformowany na temat parametrów uwzględnianych przy przyznawaniu uprawnień. Z tego wynika, że obecnie konsument nie jest odpowiednio zachęcany do ekologicznych wyborów za pomocą kampanii informacyjnych.

(²) Europejskie oznakowanie ekologiczne jest oznakowaniem ekologicznym typu I. Oznakowanie ekologiczne typu I ISO jest oznakowaniem zgodnym z wymaganiami ISO 14024.

4.10.2 Z drugiej strony, przedsiębiorstwom należy dodatkowo uświadomić, jakie są zalety stosowania oznakowania ekologicznego. W ten sposób program zostanie wzmocniony, a przedsiębiorstwa będą mogły zaoszczędzić czas i środki, ponieważ nie będą musiały szukać informacji o sposobach uzyskiwania oznakowania ekologicznego.

4.11 Komitet wciąż utrzymuje, że nie należy negatywnie oceniać sposobu opracowywania szeregu przyjętych kryteriów dotyczących grup produktów ani liczby jak dotąd przyznanych oznakowań ekologicznych, biorąc pod uwagę krótki okres obowiązywania rozporządzenia. Niemieckie oznakowanie „Blue Angel” (1977 r.) i oznakowanie „Nordic Swan” (1989 r.), które obecnie mają ugruntowaną pozycję na rynkach krajowych, a do pewnego stopnia również na rynkach zagranicznych, początkowo budziły podobne rozczarowania i napotykały podobne komplikacje. Ich popularyzacja również rozpoczynała się powoli.

4.12 Komitet jest także przekonany, że biorąc pod uwagę konsekwencje w postaci barier dla handlu wynikające z programów krajowych, przyszłość oznakowania ekologicznego zależy od wzmocnienia programu UE. Aby to osiągnąć, należy podjąć wysiłki w celu jak największej harmonizacji kryteriów stosowanych w tych krajowych programach oznakowania ekologicznego.

5. Uwagi dotyczące przepisów projektu rozporządzenia

5.1 Jeśli chodzi o procedurę oceny jako taką, Komitet uważa, że art. 7 ust. 2, przewidujący „skróconą procedurę” ustanawiania kryteriów, może prowadzić do sytuacji, w której możliwe będzie przystępowanie do programu UE na podstawie mniej rygorystycznych kryteriów. Istotne jest, by zainteresowane podmioty miały pewność, że stosowane są podobne wysokie standardy przejrzystości i konsultacji z zainteresowanymi stronami.

5.2 Produkty spożywcze i napoje (oraz środki farmaceutyczne i przyrządy medyczne) zostały wyłączone z zakresu obowiązującego rozporządzenia (WE) nr 1980/2000, aby uniknąć potencjalnej sprzeczności z obowiązującym prawodawstwem UE dotyczącym między innymi takich aspektów, jak bezpieczeństwo żywności, higiena i oznakowanie środków spożywczych.

5.3 Obecnie Komisja proponuje rozszerzenie zakresu rozporządzenia w sprawie oznakowania ekologicznego w sposób uwzględniający ograniczoną liczbę produktów spożywczych i napojów, tj. żywność przetworzoną oraz produkty rybactwa

i akwakultury. Większość produktów spożywczych i napojów pozostałaby nadal wyłączona⁽¹⁾.

5.4 Ponadto art. 7 ust. 3 i art. 9 ust. 10 stanowią, że jeśli chodzi o żywność przetworzoną, oznakowanie ekologiczne „odnosi się jedynie do ekologiczności procesów przetwarzania, transportu i pakowania produktu”. Innymi słowy, ocena ekologiczności tych produktów spożywczych i napojów odbywa się jedynie na kilku ograniczonych etapach ich cyklu życia, tj. przetwarzania, pakowania i transportu.

5.5 Komitet nie zgadza się z tą niepełną propozycją KE z dwóch powodów.

5.5.1 Po pierwsze, Komitet jest zaniepokojony, że ten brak poszanowania zasady cyklu życia, która ma zasadnicze znaczenie w przepisach UE dotyczących oznakowania ekologicznego oraz we wszystkich międzynarodowych normach dotyczących oceny cyklu życia, doprowadziłby do tendencyjnego oceniania poziomu ekologiczności, co z kolei spowodowałoby podawanie konsumentom mylących informacji.

Z licznych badań naukowych, w tym badań dotyczących oddziaływania produktów na środowisko naturalne (EIPRO) i poprawy jakości ekologicznej produktów (IMPRO) przeprowadzonych dla KE, wynika, że najważniejsze skutki, jakie dla środowiska naturalnego mają produkty spożywcze i napoje, powstają zarówno na etapie produkcji rolnej, jak i na etapie konsumpcji.

Powody wyłączenia z oceny tych bardzo istotnych etapów cyklu życia są niejasne.

5.5.2 Po drugie, nie jest zrozumiałe, dlaczego żywność przetworzona miałaby wchodzić w zakres zrewidowanego programu oznakowania ekologicznego, a świeża żywność miałaby być z niego wyłączona.

5.5.3 Komitet obawia się, że taka różnorodność niespójnych informacji dotyczących produktów spożywczych i napojów zdezorientuje konsumentów i wprowadzi ich w błąd.

5.5.4 Komitet uważa, że ekologiczne oznakowanie wszystkich produktów spożywczych, świeżych i przetworzonych, byłoby pierwszym krokiem w kierunku autentycznego zwiększenia ekologiczności łańcucha dostaw. Produkcja żywności i napojów wywiera na środowisko naturalne znaczny wpływ, który można złagodzić przy pomocy kryteriów oznakowania ekologicznego.

⁽¹⁾ Art. 2 (zakres) wniosku KE brzmi: „W odniesieniu do żywności, zdefiniowanej w art. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 178/2002, stosuje się ono jedynie do żywności przetworzonej oraz do produktów rybactwa i akwakultury”.

Ponadto, z punktu widzenia handlu, oznakowanie ekologiczne produktów spożywczych pomogłoby w swobodnym przepływie towarów opatrzonych takim oznakowaniem. Globalne podmioty spełniające kryteria oznakowania ekologicznego będą bowiem mogły sprzedawać swoje produkty bez przeszkód w postaci lokalnych programów przyznawania oznakowania ekologicznego, które współistnieją z oznakowaniem europejskim. Europejskie oznakowanie ekologiczne będzie wystarczającą gwarancją poziomu ekologiczności danego produktu spożywczego i nie będzie podawać w wątpliwość preferencji lokalnych, a jednocześnie będzie propagować ogólnoeuropejską normę, którą jest niewielkie oddziaływanie na środowisko naturalne.

5.5.5 Z wniosku nie wynika jednoznacznie, jakie rodzaje produktów spożywczych powinno objąć rozporządzenie Komisji. Odniesienie w art. 2 ust. do rozporządzenia (WE) nr 178/2002 nie wyjaśnia tej kwestii, ponieważ nie określono w nim, co oznacza termin „przetworzone produkty spożywcze”. Definicje wyrobów przetworzonych oraz nieprzetworzonych zawarto w rozporządzeniach (WE) nr 852/2004 i (WE) nr 853/2004. Niejasne jest również, co należy rozumieć pod pojęciem „produktów rybactwa i akwakultury”:

Wiąże się z tym poważne ryzyko, że przedstawiony wniosek doprowadzi do osłabienia wiarygodności znaku zielonego kwiatka. Odradza się więc włączanie do rozporządzenia wszystkich produktów spożywczych, tak jak to zaproponowano w obecnym kształcie wniosku.

5.5.6 Powiązanie rozporządzenia w sprawie produkcji ekologicznej z rozporządzeniem w sprawie oznakowania ekologicz-

nego nie wydaje się celowe. Sformułowanie pojawiające się w art. 9 ust. 10 prędzej wprowadzi zamieszanie wśród konsumentów niż pomoże im dokonać rozsądnego wyboru z uwzględnieniem kwestii ekologicznych. Wiąże się z tym autentyczne ryzyko osłabienia wiarygodności obu oznakowań. Przykładowo, nie ma większego sensu umieszczać na danym produkcie 1) oznakowania ekologicznego oraz znaku zielonego kwiatka, 2) tylko oznakowania ekologicznego lub 3) znaku zielonego kwiatka wraz z dodatkową informacją, że kwiatek dotyczy tylko procesu przetworzenia, opakowania oraz transportu.

5.5.7 Z art. 6 ust. 4 wynika, że przy ustanawianiu wymogów środowiskowych trzeba uwzględnić także aspekty związane z bezpieczeństwem i higieną. Należy bezwzględnie doprecyzować, co w rozporządzeniu oznacza higiena. W przypadku artykułów spożywczych może to na pierwszy plan wysunąć całą listę problemów związanych ze zdrowiem i odżywianiem, wobec których trzeba będzie zająć konkretne stanowisko. Wiąże się z tym też kwestia dostarczania konsumentowi odpowiedniej informacji.

Problemy te trzeba wyjaśnić jeszcze przed określeniem, czy i w jaki sposób produkty spożywcze mogą być objęte europejskim oznakowaniem zielonego kwiatka.

5.5.8 W tym kontekście Komitet uważa, że opakowanie powinno być uwzględnione w kryteriach oznakowania ekologicznego tylko wówczas, gdy jest to istotne dla danej kategorii produktów – nie powinno ono być postrzegane jako „produkt”, ponieważ opakowania nie można traktować w oderwaniu od zawartego w nim produktu.

Brukseli, 26 lutego 2009 r.

Mario SEPI
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego